

GODE RUTINER – GODE TILSETTINGER

Veileder for arbeidsgivere i helsetjenesten ved tilsetting av helsepersonell

Heftets tittel: GODE RUTINER – GODE TILSETTINGER. Veileder for arbeidsgivere i helsetjenesten ved tilsetting av helsepersonell.

Utgitt: 11/2010

Bestillingsnummer: IS-1902

Utgitt av: Helsedirektoratet
Kontakt: Avdeling for utdanning og personell
Postadresse: Pb. 7000 St Olavs plass, 0130 Oslo
Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo

Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01
www.helsedirektoratet.no

Heftet kan bestilles hos: Helsedirektoratet
v/ Trykksaksekspedisjonen
e-post: trykksak@helsedir.no
Tlf.: 24 16 33 68
Faks: 24 16 33 69
Ved bestilling, oppgi bestillingsnummer: IS-1902

ET FELLES MÅL: GOD OG SIKKER HELSEHJELP

Befolkningen skal ha tillit til at helsepersonell i Norge yter faglig god og sikker helsehjelp.

Gode rutiner ved tilsetting av helsepersonell er et viktig virkemiddel for god kvalitet i helsehjelpen som gis. Med *tilsetting* mener vi alle former for inngåelse av arbeidskontrakt, både ved fast tilsetting, midlertidig tilsetting og ved leie av arbeidskraft gjennom vikarbyrå.

Både arbeidsgivere og myndighetene har ansvar for å sikre at helsepersonell er kvalifisert til jobben de skal gjøre. Arbeidsgivere har ansvar for å ha gode rutiner ved tilsetting av helsepersonell. Samtidig har myndighetene ansvar for at det er gode ordninger for godkjenning.

Rutinene for tilsetting av helsepersonell må være en del av virksomhetens kvalitetssystem, jf internkontrollforskriften. Vi håper denne veilederen kan være til hjelp i dette arbeidet.

ARBEIDSGIVERS ANSVAR

Det er sysselsatt ca. 380 000 personer i helse- og omsorgstjenesten. Dette utgjør vel 300 000 årsverk. Omtrent 120 000 årsverk blir utført innen brukerrettet kommunal pleie- og omsorgstjeneste, hvorav ca en tredjedel er personell uten helse- og sosialfaglig utdanning.¹ Alle som faller inn under helsepersonellovens definisjon av helsepersonell er omfattet av lovens bestemmelser og krav.² Dette er uavhengig av godkjenningsstatus.

RUTINER VED TILSETTING

Arbeidsgiver har ansvar for å tilsette kvalifisert personell. Helsedirektoratet anbefaler følgende **huskeliste** ved vurdering av søkere til stillinger i helsetjenesten:

- Gjennomfør alltid intervju
- Kontakt alltid minst to referanser, inkludert siste arbeidsgiver
- Be om dokumentasjon på tidligere arbeidsforhold og utdanning. Opplysninger i CVen skal være dokumentert med signerte attester eller tilsvarende gyldig dokument
- Vær oppmerksom på "hull" i CVen: for eksempel raske jobbskifter eller perioder søker ikke gjør rede for
- Kontroller gyldig godkjenningsstatus i Helsepersonellregisteret
- Undersøk hvilke begrensninger som gjelder dersom søker har lisens

De anbefalte rutinene gjelder for alle typer tilsettinger, både i offentlig og privat virksomhet. Anbefalingene gjelder også for helsepersonell som er rekruttert gjennom vikarbyrå. Disse bør kontrolleres gjennom intervju og referansesjekk på lik linje med annet helsepersonell.

¹ SSB, registerbasert helsepersonellstatistikk for 2009.

² Lov om helsepersonell § 3: personell med autorisasjon eller lisens, personell i helsetjenesten eller apotek som yter helsehjelp og elever/studenter i helsefaglig opplæring.

Arbeidsgiver må forsikre seg om at:

- lisens, autorisasjon eller spesialistgodkjenning er gyldig
- arbeidsforhold er dokumentert og attestert på en betryggende måte

Selv om Statens autorisasjonskontor for helsepersonell (SAFH) vurderer dokumentasjon på grunnutdanning ved søknad om autorisasjon eller lisens, erstatter ikke dette arbeidsgivers behov for at arbeidssøker legger fram dokumentasjon på sin utdanning. Dette kan omfatte dokumentasjon utover det SAFH har behov for i sin saksbehandling.

For grupper av helsepersonell uten offentlig godkjenning må arbeidsgiver vurdere kvalifikasjoner på bakgrunn av framlagt dokumentasjon i forhold til stillingens innhold.

Arbeidsgiver bør alltid foreta intervju og innhente referanser for å sikre at den som tilsettes

- har tilstrekkelig språkferdighet og kommunikasjonsevne for stillingen
- anses som personlig egnet for stillingen
- har faglige kvalifikasjoner for stillingen

Gjennom intervju kan arbeidsgiver vurdere søkerens faglige kvalifikasjoner, tidligere arbeidserfaring, språkferdighet og egnethet for stillingen. Hovedregelen er at arbeidsgiver har ansvar for at søker har tilfredsstillende språkferdigheter og kjennskap til norsk helsetjeneste i forhold til stillingens innhold.

Arbeidsgiver skal sørge for at helsepersonell som skal arbeide med barn eller personer med utviklingshemming, legger fram politiattest ved tilbud om tilsetting.³

ER SØKEREN GODKJENT SOM HELSEPERSONELL?

Helsedirektoratet forventer at arbeidsgiver kontrollerer søkers godkjenningsstatus i Helsepersonellregisteret. Det er opplysningene her som gjelder, ikke utstedt autorisasjonsdokument.

Helsepersonellregisteret oppdateres av SAFH. I den offentlig tilgjengelige versjonen av registeret kan det gjøres oppslag ved hjelp av personnummer eller HPR-nummer. Det er ikke mulig å søke på navn. Registeret inneholder med få unntak alt offentlig godkjent helsepersonell i Norge og har opplysninger om personellgruppe, type godkjenning og eventuelt godkjenningens utløpstid. Helsepersonell som mister sin godkjenning, som gir fra seg sin godkjenning eller hvor godkjenningen utløper, blir slettet fra registeret og gir ikke treff ved søk.

SAFH oppdaterer i tillegg en utvidet versjon av Helsepersonellregisteret med informasjon om begrensninger knyttet til lisens, advarsler, tilsynssaker og tilsynsreaksjoner. Denne er ikke åpen for oppslag. Ved behov for mer informasjon

³ Helsepersonelloven, § 20a.

om dette, må SAFH kontaktes.

SAFH og Helsetilsynet har oversikt over begrensninger, administrative reaksjoner og tilbakekall av autorisasjoner for helsepersonell i Norge og Norden, hvor tilsynsmyndighetene utveksler slik informasjon.

Opplysninger om tilsynsreaksjoner blir ikke utvekslet systematisk mellom Norge og land utenfor Norden. SAFH og Helsetilsynet kan gi nærmere opplysninger om dette.

VED TVIL OM SØKERENS BAKGRUNN

Dersom det foreligger begrunnet tvil om opplysninger som er fremlagt av søker, kan følgende instanser kontaktes:

- *Ved spørsmål knyttet til autorisasjon, innhold i lisens eller annen godkjenning:* Kontakt SAFH via e-post (postmottak@safh.no).
- *Ved spørsmål om tilsynsreaksjoner:* Kontakt Helsetilsynet via e-post (postmottak@helsetilsynet.no).
- *Ved spørsmål om egnethet:* Kontakt tidligere arbeidsgivere eller andre som har kjennskap til hvordan søkeren har utført oppgavene sine.

HELSEMYNDIGHETENES ANSVAR

OFFENTLIG GODKJENNING

Helsemyndighetene skal sikre at helsepersonell blir autorisert på en god måte. Det er 29 offentlig godkjente helseprofesjoner i Norge.⁴ I tillegg er det offentlig spesialistgodkjenning for leger, tannleger og optikere. Alle disse må ha norsk godkjenning for å bruke beskyttet profesjonstittel.

Formålet med de offentlige godkjenningsordningene er å bidra til sikkerhet for pasienter, kvalitet i helsetjenesten og tillit til helsepersonell og helsetjeneste, jf. helsepersonelloven § 1. Helsedirektoratet har ansvaret for godkjenning av helsepersonell. SAFH behandler den enkelte søknad om lisens og autorisasjon på delegasjon fra Helsedirektoratet. Fra høsten 2011 vil søknad om spesialistgodkjenning (leger, optikere og tannleger) bli behandlet av Helsedirektoratet.

Helsepersonell utdannet i Norge eller utlandet har krav på autorisasjon dersom de oppfyller vilkårene i helsepersonelloven § 48. Søkere som ikke har krav på autorisasjon, kan få lisens. Autorisasjon og lisens gir rett til å bruke beskyttet tittel og å være oppført i Helsepersonellregisteret.

Tilsynsmyndighetene har adgang til å begrense retten til yrkesutøvelse. Klager på helsepersonell blir meldt til Helsetilsynet i fylket. Vedtak om reaksjoner fattes av Helsetilsynet. Helsetilsynet kan tilbakekalle autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning eller vedta begrensninger, og kan frata eller begrense forskrivningsrett av legemidler.

En begrensning innebærer at det kan knyttes vilkår til utøvelsen av visse typer helsehjelp, til arbeidssted og stillingstype. Det kan også stilles vilkår om veiledning. Helsetilsynet kan gi administrative reaksjoner i form av advarsel til helsepersonell med og uten offentlig godkjenning. Dette innebærer ikke yrkesforbud.

Helsepersonellovens § 55-67 gir en nærmere beskrivelse av advarsel, begrensning og tilbakekalling.

⁴ Lov om helsepersonell, § 48.

ULIKE TYPER OFFENTLIG GODKJENNING

Det er ulike typer offentlige godkjenninger av helsepersonell:

Autorisasjon

Autorisasjon gis helsepersonell utdannet i Norge eller utlandet som oppfyller vilkårene i helsepersonelloven § 48. Loven stiller krav til utdanning, alder, eventuell praktisk tjeneste og egnethet.

Lisens

Helsepersonell som ikke har rett til autorisasjon, kan gis lisens etter § 49 i helsepersonelloven. Lisensen kan være begrenset i tid, til en bestemt stilling, til spesielle typer helsehjelp, til yrkesutøvelse under veiledning eller på andre måter.

Ved tilsetting av personell med lisens er det viktig at arbeidsgiver i hvert enkelt tilfelle gjør seg kjent med hva begrensningene innebærer. Et lisensdokumentet må kontrolleres særskilt i Helsepersonellregisteret. Begrensningene framgår ikke alltid av selve lisensdokumentet eller i Helsepersonellregisteret.

Kontakt SAFH for utfyllende informasjon om lisenstype og begrensninger.

Spesialistgodkjenning

Offentlig spesialistgodkjenning kan gis til lege, tannlege og optiker. Godkjenningsmyndigheten, som i mange år har vært delegert til de respektive private yrkesorganisasjonene, vil fra høsten 2011 ligge hos Helsedirektoratet. Status for spesialistgodkjenning framgår av Helsepersonellregisteret.

I tillegg til de offentlige spesialistgodkjenningene finnes det en rekke andre spesial- og videreutdanninger for helsepersonell.

UTDANNING OG PRAKSIS FRA UTLANDET

Helsepersonell utdannet i utlandet må også ha norsk autorisasjon eller lisens for å arbeide i Norge med beskyttet tittel i de yrkene som er nevnt i helsepersonellovens § 48. Dette gjelder uavhengig av statsborgerskap.

Ved søknad om godkjenning vurderer myndighetene hvorvidt søker

- har utenlandsk eksamen som anerkjennes som jevn god med tilsvarende norsk eksamen
- har utenlandsk eksamen som er anerkjent etter avtale om gjensidig godkjenning eller
- på annen måte har godgjort å ha den nødvendige kyndighet

Myndighetene skal vurdere faglige kvalifikasjoner, at søker ikke er uegnet ved søknad om godkjenning, er under 75 år og har gjennomført eventuell praktisk tjeneste.

Det stilles ikke krav om kjennskap til språk og norsk helsetjeneste som vilkår for godkjenning, men det er visse unntak. Det blir i 2010 stilt norsk språkkrav for å få turnuslisens, for å gå opp til fagprøver og for å ta kurs i nasjonale fag.

Personer utdannet i EU/EØS og Norden

Som EØS-medlem er Norge bundet av EUs regelverk for godkjenning av yrkeskvalifikasjoner⁵. For enkelte utdanninger har medlemslandene i EU harmonisert sine utdanninger, slik at utdanningen følger direktivets minstekrav til nivå, omfang og varighet. Det gjelder utdanningene for lege, tannlege, sykepleier i generell sykepleie, jordmor og farmasøyt. Hvis man har bestått eksamen i en slik utdanning, og har rett til å utøve yrket i utdanningslandet, har man krav på automatisk godkjenning i Norge ved søknad til SAFH.

Helsepersonellgruppene med ikke-harmoniserte utdanninger godkjennes etter en konkret vurdering av utdanning og praktisk erfaring.

Helsepersonell utdannet i et av de nordiske landene omfattes av en egen avtale for Norden⁶. I tillegg kan offentlig ansatt og autorisert helsepersonell i Sverige og Finland i arbeid langs grensen til Norge utøve virksomhet i tilgrensende norske kommuner uten norsk autorisasjon eller lisens.

Personer utdannet utenfor EU/EØS-området

For personer med utdanning fra land utenfor EU/EØS blir det foretatt en konkret vurdering av om vedkomne har eksamen som anerkjennes som jevn god med

⁵ EU-direktiv 2005/36/EF om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner

⁶ Nordisk Ministerråd. Overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for helsepersonell og veterinærer, ikrafttredelse 1.1.1994, se årsrapport Nordisk Ministerråds arbeidsgruppe Lange Navnet (www.helsedirektoratet.no).

tilsvarende norsk eksamen eller om søkeren på annen måte kan dokumentere å ha den nødvendige kyndighet, f eks gjennom yrkeserfaring, videre- og etterutdanning eller andre kvalifiserende tiltak.

Tilleggskrav og kurs i nasjonale fag

Leger, tannleger, farmasøyter, sykepleiere og hjelpepleiere med utdanning fra land utenfor

EU/EØS må gjennomføre og bestå eksamen i kurs i nasjonale fag for å få norsk autorisasjon. Dette kravet ligger i tilleggskravforskriften⁷.

Ved kurs i nasjonale fag gis det opplæring i

- oppbygningen og organiseringen av helsetjenesten
- helse- og sosialrett
- håndtering av legemidler⁸
- kulturforståelse og nasjonale satsningsområder

Den som melder seg på et slikt kurs må dokumentere nødvendige kunnskaper og ferdigheter i norsk språk.

Selv om tilleggskrav som vilkår for autorisasjon bare gjelder de fem nevnte helseprofesjonene, kan arbeidsgiver gjennom sin instruksjons- og styringsrett kreve at også andre som blir ansatt gjennomfører opplæringsprogram om norske forhold. Dette kan for eksempel gjelde ved tilsetting av helsefagarbeidere, som ikke omfattes av tilleggskravforskriften.

Helse- og omsorgsdepartementet får til vurdering forslag til omlegging av systemet for godkjenning av søkere med utdanning fra tredjeland. Det blir sannsynligvis endringer på området med virkning fra 2012.

⁷ Forskrift om tilleggskrav for autorisasjon for helsepersonell. FOR 2004-02-24 nr 260.

⁸ Unntak for hjelpepleiere.

KONTAKTINFORMASJON

- *Statens autorisasjonskontor for helsepersonell, SAFH:*
www.safh.no / epost: postmottak@safh.no / tlf.: 21 52 97 00
- *Helsepersonellregisteret (HPR):*
HPR er tilgjengelig og søkbart på SAFHs hjemmesider
www.safh.no/hpr/main.php. Ved behov for ytterligere informasjon om
helsepersonells status, kontakt SAFH: postmottak@safh.no.
- *Helsetilsynet:*
www.helsetilsynet.no / epost: postmottak@helsetilsynet.no / tlf.: 21 52 99 00
- *Helsetilsynet i fylket:*
På nettsidene til fylkesmannen i de ulike fylkene finnes kontaktinformasjon til
Helsetilsynet i fylket. Oversikt over nettsidene finnes på www.fylkesmannen.no.

Veiledere fra Helsedirektoratet utarbeides innenfor helsefaglige temaområder der det er behov for utdypende beskrivelser av faglige spørsmål, lovverk, administrative, organisatoriske og institusjonelle forhold. Metode for utarbeiding er beskrevet i hver enkelt veileder.

Helsedirektoratet

Pb. 7000 St Olavs plass, 0130 Oslo

Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01

www.helsedirektoratet.no